

LITURGIJSKO-PASTORALNE VIJESTI

**Zasjedanje konzultora Kongregacije
za bogoštolje**

(Rim, 22.-25. svibnja 1984.)

U zadnjem broju našeg časopisa donijeli smo vijest o osamostaljenju Kongregacije za bogoštolje, koja je od 11. srpnja 1975. do 5. travnja 1984. bila udružena s Kongregacijom za sakramente i djelovala pod jedinstvenim nazivom Kongregacije za sakramente i bogoštolje. Tako ujedinjena Kongregacija održala je kroz čitavo to vrijeme samo jedno zasjedanje konzultora u veljači 1978., pa ovo sadašnje zasjedanje predstavlja značajan liturgijski događaj.

Prema izvještaju objavljenom u službenom glasilu Kongregacije za bogoštolje »Notitiae« (20/1984, 388-389), na zasjedanju je tajnik Kongregacije Mons. Virgilio Noè izložio općenito liturgijsko stanje i istakao značenje osamostaljenja obiju kongregacija. Zatim su relatori izvijestili o radu na pojedinim liturgijskim područjima. Njihovi su se izvještaji odnosili na slijedeće teme: Prva faza radova na preuređenju rimskog martirologija (P. Jounel); Sveti redovi: drugo tipsko izdanje (B. Fischer); Obrednik sakramenata: prijedlozi za izdanje u jednom svesku (P. M. Gy); Prijedlozi za novo izdanje obreda vjenčanja (S. Mazzarello); Služba žena kod oltara (A. G. Martimort); Prilagodba liturgije kulturi i tradiciji pojedinih naroda (A.J. Chupungco); Liturgijske kretnje i pokreti (T.A. Kronsnički).

Osim tih studijskih tema, ukratko su izneseni i neki drugi problemi: Dokument iz Lime (P. A. Dumas); Susret nacionalnih liturgijskih komisija 23.-28.

listopada 1984. [usp. SB, 24/1984, 178] (P. Marini) i Pričest na ruku (P. Marini).

Na kraju sjednice je Mons. Noè iznio neke zaključke i predložio posebne studijske grupe za svaki pojedini problem. Izjava proprefekta Kongregacije nadbiskupa Mayera, da će što prije uputiti sv. Ocu izvještaj o sjednici, ulijeva nadu da će se radovi na pojedinim problemima odvijati brzo i temeljito.

**VII. teološki jugoistočno-evropski
seminar**

(Heidelberg, 2.-8. rujna, 1984.)

Nakon tri posljednja jugoistočno-evropska teološka seminara koji su održani izvan Heidelberga (Šibenik, Solun i Bukurešt), ovogodišnji je seminar ponovno održan u Heidelbergu. Taj seminar po sedmi put priređuje, kao glavni organizator, evangelički teološki fakultet iz Heidelberga (osnivač mu je prof. dr. Friedrich Heyer a sada ga vodi prof. dr. Adolf Martin Ritter), a na njemu sudjeluju znanstvenici iz različitih zemalja koji se u svojim istraživanjima bave crkvenom problematikom na području jugoistočne Evrope. Na ovogodišnjem je seminaru sudjelovao 51 sudionik iz 11 država među kojima trojica Hrvata (P. dr. Stjepan Schmidt iz vatikanskog Sekretarijata za jedinstvo kršćana, dr. Mladen Karađole iz Bruxellesa i dr. Vicko Kapitanović iz Makarske) i dvojica Slovenaca (biskup dr. Vjekoslav Grmič i Jože Hribernik).

Tema ovogodišnjeg seminara bila je »Milosni izbor i sloboda odlučivanja u predaji Istočne i Zapadne cr-

kve«, na što su nadovezivana i predavanja o zbivanjima i odnosima među Crkvama u jugoistočnoj Evropi. Samo jedno predavanje temeljilo se na liturgijskoj osnovi i na liturgijskim tekstovima. Ali je zato liturgija u praksi bila značajan čimbenik povezivanja sudionika. Sudionici su, naime, za vrijeme održavanja seminara skupa prisustvovali po jedan put pravoslavnoj, evanđeličkoj i katoličkoj euharistijskoj liturgiji i večernjem času u benediktinskoj opatiji Neuburg.

Hrvatski NEK znak vjernosti i nade

(Marija Bistrica, 9. rujna 1984.)

Najveći hrvatski skup u 13 stoljeća kršćanstva, Nacionalni euharistijski kongres, svratio je na se pažnju sredstava javnog priopćavanja u čitavoj Evropi i izazvao rasprave u domovini oko broja koliko je hodočasnika na Kongresu prisustvovalo. Novinari i sociolozi, naručeno ili nenaručeno, izricali su svoje sudove. Iza njih će vjerojatno, za koju godinu, pokušati i povjesničari izvući svoja »dokumentirana« zapažanja i odvagnuti koliko je Kongres utjecao na hrvatski religiozni (a možda i nacionalni) razvoj.

Ostavljajući po strani dobru organizaciju i političko značenje Kongresa, o kojemu su pisali novinari i sociolozi, ističemo samo, što je za naš časopis i prirodno, njegovo religiozno i teološko značenje. To se značenje sastoji u tome da je neprebrojeno i neizračunato mnoštvo vjernika (bez obzira koliko ih je broj bio) usmjerilo svoje shvaćanje i svoju ljubav prema euharistiji, bitnoj stvarnosti kršćanske vjere.

Na tu stvarnost upozorio je i papa Ivan Pavao II. u svojoj, inače prilično povijesno obojenoj, radio-poruci, koja je objavljena na hrvatskom jeziku i u vatikanskom dnevniku »L'Osservatore Romano«, a koje najznačajniji teološki odlomak ovdje navodimo. »Presveta euharistija! Ona u stvari sabire u sebi sve temeljne stvarnosti našega spasenja; po euharistiji se neprestano ponazočuje Kristovo spasenjsko djelovanje u svakom vremenu i naraštaju.

I upravo jer euharistijska žrtva jest 'izvor i vrhunac svega kršćanskog života' (LG 11) i jer je u njoj 'sadržano sve blago Crkve, to jest sam Krist, naš Vazam i živi kruh' (PO 5), Crkva od svakoga vjernika zahtijeva da sudjeluje u nedjeljnoj euharistiji.[...] Neka za sve vas ovaj euharistijski kongres bude kako dolazište tako i u isto vrijeme polazište. Hranite se ovom euharistijskom hranom, koja će vam pomoći da idete putovima svijeta uvijek ujedinjeni u vjeri otaca, uvijek vjerni Bogu i njegovoj Crkvi, uvijek djelatni u izgrađivanju kraljevstva Božjega, smatrajući se povlaštenima ako Gospodin koji put pripusti da vaša vjera bude stavljena na tvrdu kušnju. Samo onaj koji ustraje bit će dostojan sudjelovati u gozbi Jaganjčevoj (usp. Otk 19,9). Ojačani u duhu nastavite na ovoj vašoj blagoslovljenoj zemlji djelo spasenja koje nam je povjerio Krist Gospodin!« [L'Osservatore Romano, 124/1984, n. 209 (37.701), p. 8].

Ne smije se smetnuti s uma, promicanje slavljenja Krista u euharistiji bitnost je hrvatskog Nacionalnog euharistijskog kongresa, kao i svakoga euharistijskog kongresa u kršćanstvu. Taj kongres je znak vjernosti Bogu i uočljivi trak neprevarljive nade da će se na blagoslovljenom tlu hrvatske zemlje još dugo nastaviti djelo spasenja.

Liturgijska teologija na VI. međufakultetskom ekumenskom simpoziju

(Studenica, 27.-30. rujna 1984.)

Simpozij je održan u manastiru Studenici u organizaciji Pravoslavnoga bogoslovskeg fakulteta iz Beograda. Uz predavače i sudionike s beogradskog, zagrebačkog i ljubljanskoga bogoslovnog fakulteta, sudjelovali su i predstavnici skopskoga pravoslavnog bogoslovskeg fakulteta i katoličkih visokih bogoslovnih škola te pravoslavnih bogoslovnih škola i predstavnici državnih vlasti.

Tema Simpozija bila je »Vrijeme Duha Svetoga – vrijeme Crkve«, a obuhvaćala je tri kruga predavanja (4 temeljna predavanja i devet priop-

ćenja) s trinitarnog, ekleziološkog i suvremenog gledišta. Crkveni je tisak donio duže ili kraće izvještaje o tom simpoziju. Ovdje ćemo se osvrnuti samo na predavanja koja se odnose na liturgiju.

Prvo predavanje »Rimokatolička teologija o Duhu Svetom« održao je dr. Tomislav Šagi-Bunić. Osnivajući se na analizi liturgijskih himana »O dođi, Stvorče Duše Svet« (iz IX. st.) i »Dođi, Duše Presveti«, on je iznio sadržaj vjere u Duha Svetoga u Katoličkoj crkvi i zatim neka gledišta na teologiju o Duhu Svetom.

U drugom predavanju »Pravoslavna teologija o Svetom Duhu« dr. Atanazije Jevtić naglasio je najprije liturgijsko obilježje pravoslavne pneumatologije. Tokom predavanja pažnju je posvetio zatim dvama mogućim aspektima pneumatologije: misijsko-povijesnom i euharistijsko-eshatološkom. U pravoslavnoj teologiji drugi je aspekt zastupljeniji pa su posljedice toga vidljive i u ekleziologiji i u liturgijskom i duhovnom životu pravoslavlja.

Priopćenje na liturgijskoj osnovi održao je dr. Aldo Starić pod naslovom »Svete tajne (sakramenti) i Duh Sveti«. On je iznio današnju ocjenu kako se Duh Sveti u teološkoj tradiciji Zapadne crkve relativno malo povezuje sa sakramentima. Ukratko: »Govori se o Duhu Svetom u kontekstu 'učinaka' sakramenata (krštenja, krizme, rukopoloženja). Duh Sveti se lako shvaća kao 'sila', a mnogo manje kao osoba koja u sakramentima djeluje. Ta se činjenica povezuje s kristocentrizmom Zapadne crkve i poimanjem Boga kao jedne naravi, kao i sa skretanjem pažnje na sakramentalne obrede izolirano. S obzirom na pitanje euharistijske epikleze katolički teolozi 20. stoljeća traže izlaz iz donedavnih kontroverzija u promatranju cijele euharistije kao djela Duha Svetoga ('epikletičko' obilježje euharistije) i u stavljanju 'trenutka pretvorbe' u kontekst 'pričesne epikleze«.

Sva su predavanja popraćena živim raspravama. Otvorenošću i iskrenošću pristupa pojedinim teološkim problemima Simpozij je pridonio međusobnom zblizavanju teologa i upozna-

vanju teologija Istočne i Zapadne crkve. Slijedeći će se simpozij održati u jesen 1986., a organizirat će ga teološki fakultet u Ljubljani.

VK

»Kateheza i liturgija« Trinaesta katehetska ljetna škola

(Zadar, 20.-25. kolovoza 1984.)

Katehetska ljetna škola u svom trinaestogodišnjem rastu se potvrdila i utvrdila. Stekla je svojevršno iskustvo. Stasala je na svoje vlastite noge. Obišla sve dijelove naše domovine služeći Crkvi u najevanđeoskijem djelu. I opet se po drugi put povratila u Zadar, sada s temom »Kateheza i liturgija« (M. Oblak).

Petodnevni radni skup, na kojem je sudjelovalo preko 250 sudionika, kroz osam predavanja, četiri koreferata i rad u četiri skupine ponirao je u postojanje i život Crkve koja se izgrađuje i očituje kroz katehezu i liturgiju. Riječ je o dvama elementima crkvene prakse (kateheza i liturgija) koji se ne isključuju nego nadopunjuju te svojom životvornošću tvore Crkvu koja raste, djeluje i svjedoči kraljevstvo Božje između Duhova i paruzije.

Kroz predavanja i diskusije nastojalo se razjasniti opseg i domet tih dviju djelatnosti Crkve, njihovu povezanost te mjesto i ulogu u kompletnoj pastoralnoj djelatnosti. Nikako se ne bi smjelo govoriti o njihovoj identičnosti, što se ponekad čuje, nego o njihovoj komplementarnosti i upućenosti jedne u drugu. Poznato je da neki ne shvaćaju katehezu kao navještaj i »događaj«, pa mnogo toga svrstavaju u njezine sadržaje što joj zasigurno ne pripada. Isto je tako poznata stvar da se liturgija zbog naše nesprenosti ne slavi kao što je bilo u prvoj kršćanskoj zajednici (A. Starić). Kad bi liturgija bila više slavljenička a manje ritualistička, tada bi se moglo govoriti koliko kateheza ima svoj izvor i ušće u liturgiji. Za sada ostaje na tome da se istinski poradi, kako bi liturgija postala slavije, a kateheza

istinski navještaj i događaj, jer bi to dovelo do njihove prepoznatljivosti i neizbježne upućenosti jedne na drugu.

Liturgija slavi ono što kateheza naviješta (A. Hobljaj), ali isto tako katehetsko se djelovanje slijeva u liturgiji (A. Starić). Kad je, na primjer, riječ o sakramentima, tada se sa sigurnošću može reći da jednom završen ritualni obred ustupa mjesto katehetskom procesu kojim se stiže do punine sadržaja samog sakramenta, a potom postaje iskonski slavljen u liturgiji. A ako ćemo poimati liturgiju i ako ona stvarno jest vrhunac sveukupne crkvene djelatnosti, ona time postaje i izvorom i ušćem kateheze (A. Starić).

Da bi ta dva elementa crkvene prakse što bolje suživjeli te bili prepoznatljivi kao navještaj i istinsko slavlje, potrebno je također poučavati se u stvaralačkom izražavanju kako u usmenom i pismenom, tako i u likovnom i glazbenom. Toliko su te stvarnosti živo povezane s katehezom i liturgijom da ih se jednostavno ne smije nikako zaobići. Uzmimo, na primjer, samo interpretaciju biblijskih tekstova. Da se ne bi ostalo samo na informativnoj i pripovjednoj razini teksta, potrebno je stupiti u živi odnos s njim tako da on »zarobi« čovjeka u traženju punijih, stvarnijih i istinskijih sadržaja koje tekst zasigurno posjeduje. »Stvaralačko izražavanje djece i mladih, ostvareno u procesu komunikacije s književno-umjetničkim i biblijskim tekstovima, vrlo je važan put za ostvarivanje što dublje i prilagođenije komunikacije s tekstom, ali je ono istodobno izraz ostvarene komunikacije između čitatelja i teksta« (A. Zelić). Sve ide za tim da se razvije sposobnost komuniciranja sa samim sobom, s drugima i s Bogom te da se razvijaju sposobnosti doživljaja, fantazije i spoznaja, pa do osobnog i autentičnog molitvenog izraza..

I glazba ima svoj nezamjenjivi dio kako u liturgiji tako, na svoj način, i u katehezi. Problem je u tome što je ona počesto puta više zabavna nego duhovna te se u posaborsko vrijeme na tom području više griješilo nego činilo, misli I. Špralja. Ostaje nam da

se pokuša razlučiti što je liturgijsko, što katehetsko, što duhovno, a što profano.

U zadnjem predavanju J. Baričević postavio je pitanje: što imamo i kako dalje? On je istekao dva događaja koja su se zbilja u našoj Crkvi poslije II. vatikanskog sabora. Svakako da tu spada Katehetska ljetna škola koja je postala jedan od najozbiljnijih radnih skupova u našoj Crkvi te dokumenat naših biskupa: »Radosno naviještanje Evanđelja i odgoj u vjeri«.

Spontano je došlo novo pitanje: kako dalje? Pred nama je nova etapa katehetske obnove koja bi se trebala sastojati u izradbi novih katehetskih programa:

- stvaranje katehetskih programa konkretiziranih u novim vjeronaučnim udžbenicima (katekizma) i ostalim katehetskim sredstvima;
- stvaranje katehetskih planova i programa kao službenih crkvenih dokumenata;
- stvaranje katehetskih programa ostvarenih u živoj katehetskoj relaciji u konkretnom katehetskom radu.

Na sva ta pitanja, koja nam se nameću u vidu katehetske obnove, trebalo bi odgovoriti s vjerom i nadom.

Ako je istinito da je ovaj, ne baš mali radni skup u Zadru, započeo rasvjetljivati točke odnosa dviju dosta zamršenih tematika, onda je isto tako zahtjevno da se započeto istraživanje nastavi na ovakvim ili sličnim skupovima, i to sve radi boljega katehetskog navještaja i liturgijskog slavlja.

ŠS

Hrvatski bogoslovi slave euharistiju s Papom (24. rujna 1984.)

Po završetku duhovnih vježbi u franjevačkom svetištu La Verna, bogoslovi Franjevačke visoke bogoslovije u Makarskoj uputili su se tragom utemeljitelja Franje Asiškoga na hodočasničko i studijsko putovanje prema Rimu.

24. rujna u 7,30 sati sudjelovali su euharistijskom slavlju što ga je u kapeli ljetne rezidencije u Casteldalfu predvodio papa Ivan Pavao II. Premda još umoran od puta u Kanadu, Papa je bogoslove, poslije mise, primio u audijenciju, poklonio im po krunicu i pozdravio ih na hrvatskom jeziku:

»Znam da ove godine Crkva u Hrvata slavi velike jubileje. U vašoj dugoj kršćanskoj povijesti imali ste divnih svjedočanstava kršćanske vjere koja ne smijete zaboraviti jer su bla-

go bogate vjerske baštine vašega naroda. Dragi sinovi sv. Franje, slijedite duh vašega velikog Oca, koji je iskreno ljubio svetu Crkvu i uvijek joj ostao vjeran. Sveti Otac vama, vašim roditeljima, braći i poglavarima od srca podjeljuje svoj apostolski blagoslov.»

Oduševljeni bogoslovi otpjevali su Papi pjesmu »Krist na žalu«, a odgovjitelj dr. fra Šime Samac predao mu je u ime Bogoslovije poklon-knjige.

AD

PRIMLJENE KNJIGE

Jubilejski kalendar Franj. provincije presv. Otkupitelja za 1985. godinu. U prigodi 250. obljetnice osnutka Franjevačke provincije presv. Otkupitelja sa sjedištem u Splitu tiskan je »Jubilejski kalendar« na 13 listova (485 x 340 mm), koji na najljepšem tiskovnom papiru osim kalendarija donosi na svakom listu četvorobojnu veliku sliku jednoga od 13 samostana Provincije. Uz to, također četvorobojnu sliku najznačajniju za dotični samostan (npr. za Sinj Gospa Sinjska). Na poleđini je dvobojni friz značajnih slika iz toga samostana, kratka povijest Provincije, samostana, popis župa samostanskog okružja, misija... Kalendar osim svoje osnovne kalendarske funkcije, ima i osobitu religioznu, umjetničku i kulturnu vrijednost. Iznosi, naime, prošlost i sadašnjost vrlo značajne Provincije na lijep i ukusan način u slici i riječi. To je prvi takav kalendar u Crkvi u Hrvata. Može biti ukras i obogaćenje svake naše kršćanske obitelji koja ne smijete zaboraviti jer su blaži svih onih koji cijene religioznu, kulturnu, umjetničku i turističku vrijednosti. Stoga je izvrstan dar za Božić i Novu 1985. godinu. — Cijena 450 d; za inozemstvo 10 DM, a za narudžbe od 10 i više komada 10%, a za 50 i više 20% popusta. Narudžbe: Franjevački provincijalat, 58000. Split, G. Bulača 3.

BERNARD IZ CLAIRVAUXA, sveti, **O Mariji** (Symposion, knj. 23), 58000 Split [Samostan sv. Klare, Končareva 29] 1984. — Preveo Bernard Tičić. —

200 x 120 mm, str. 284. — Cjelokupna marijanska djela velikog naučitelja Crkve, filozofa i teologa rane skolastike, mistika i reformatora, opata Clairvauxa. U njegovim homilijama-govorima o Mariji očituje se sva izvornost, jedinstvenost, čista ljepota, jednostavnost i uzvišenost. — 700 d.

MARIJA VALTORTA, Spjev o Bogočovjeku, III/1 Druga godina javnog djelovanja. Jelsa [Župski ured] 1984. — Preveo Pavao Badurina. 200 x 140 mm, str. 276. — Meki uvez 600 d; tvrdi 700 d.

HERIBERT MUEHLEN, Obnova kršćanske vjere Karizma — Duh — Oslobođenje (»Duh i voda«, II). — 58465 Jelsa [Župski ured] 1984. — Preveo fra stanko Pavlović. — 200 x 140 mm, str. 195. Cijena 400 d.

EUGENE ENGEL, Kristova Majka u našem životu, Đakovački Selci [Knjižnica »U pravi trenutak« 54400 Đakovo, pp. 62] 1984. — Preveo dr. Srećko Bošnjak. — Knjiga posebno namijenjena bolesnicima i onima, koji trpe. — 169 x 119 mm, str. 89. Cijena: meki uvez 120 d; tvrdi 200 d.

Evo me, Gospodine, ministrantski molitvenik. Priredio Odbor za ministrante pri Djelu za zvanja, Đakovo 1984. — 125 x 80 mm, str. 84. Narudžbe: Biskupski ordinarijat, 54400 Đakovo. Cijena 100 d.

EDWIN GWERDER, Rodendani i imendani, Đakovački Selci [Knjižnica, »U